

Чурапчыга күн тахсар!
САНА ОЛОХ

12+

2022 сүл
Тохсунньу
14 күнэ
Бээгинсэ
№ 1 (11827)

Чурапчы улуунун хаһыата ● ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР ● sanaoloh

Бээгинсэ тохсунньу 14 > субуота тохсунньу 15 > баскыһыанньа тохсунньу 16 > бэнидизинник тохсунньу 17 > олтуорунньук тохсунньу 18 > сарада тохсунньу 19 > чэппиор тохсунньу 20

Тохсунньу 13 күнэ – Арассыыйа бэчээтин күнэ!

**УВАЖАЕМЫЕ ЖУРНАЛИСТЫ, РАБОТНИКИ ПЕЧАТИ,
ТЕЛЕВИДЕНИЯ, РАДИО, ИНТЕРНЕТ-ИЗДАНИЙ И ВЕТЕРАНЫ
ОТРАСЛИ!**

От имени руководства Республики Саха (Якутия) и от себя лично поздравляю вас – всех, кто работает со Словом – с Днем российской печати!

История российской печати насчитывает уже более трех веков. Большая история! В 1703 году указом Петра Великого началось издание первой печатной российской газеты «Ведомости». В 1887 году вышли «Якутские епархиальные ведомости», а в 1892 году начали печататься «Якутские областные ведомости».

Если первые газеты удивлялись, то скоро человечество уже не представляло своей жизни без печатного газетного слова. Появилось понимание значения печатных изданий для развития общества. Была огромная разница в информации, публикуемой в газетах, и той, что распространялась слухами, пересказами, дополняясь фантазиями рассказчика.

Именно вы освещаете все стороны нашей жизни, создаете объективный, многогранный и живой облик нашей страны и республики. Именно вы организуете диалог между властью и обществом, став важным звеном этого диалога.

Оперативно и качественно передавать новости, анализировать жизнь во всех ее проявлениях – ваша задача, и вы прекрасно справляетесь с ней.

Сегодня в Якутии зарегистрированы сотни средств массовой информации, растет число интернет-изданий. Современная пресса в Якутии развивается хорошими темпами, на высоком профессиональном уровне, при этом сохраняя традиции.

Осваивая новые площадки, новую подачу новостей, вы тем самым двигаете прогресс вперед, создавая новую мировую историю.

Мы с вами работаем ради единой цели – чтобы жизнь якутян стала лучше, и каждый из нас мог гордиться своей Родиной. Уверен, что общими усилиями мы обязательно добьемся многого. Особенно в этот значимый для всех год – в год начала нового столетия исторического пути развития нашей республики.

Отдельное спасибо – нашим ветеранам СМИ, которые много душевных сил отдают своему призванию!

Дорогие друзья! В этот праздничный день желаю, чтобы ваше слово всегда служило во благо родной республики и всех якутян! Вдохновения вам и радости от своей профессии, любви к ней, и к тем людям, ради которых вы работаете! Мира, добра и здоровья вам и вашим близким!

**Айсен НИКОЛАЕВ,
Глава Республики Саха (Якутия).**

**Ытыктабыллаах аабааччыларбыт, сурутааччыларбыт,
эрэдээксийэ бэтэрээннэрэ, уопсастыбаннай кэрэспэдьиэннэрбит,
уонна эрдээксийэ кэлэктиибэ!**

Сахасиринүрдүнэнтэхсаророуонхаһыаттаралартийнайхаһыатонкулуттан, оноһууттан саҕалаан, сэбиэскэйдэ былаас кэмнэригэр Союус, Обком, Райком үлэтин-хамнаһын, оройуон дьонун-сэргэтин сырдатан, кэлсэн кэлбиттэрэ. Хас да келүөнэ аабааччы онон сырдатан улаатан, үлэлэн кэллээ. Союус ыһыллыытын да кэмнэригэр, Бырабыыталыстыба өйөбүлүнэн, тохтообото. Күн бүгүнгүгэр бизири судуарыстыбаннай бүддьүөттэн үбүлэнэн, хаһыаттар уруккуларын курдук тахса тураллар. Билинни үйгэ ыччат ытыһыттан ытыктыбат тэрилин нөҕүө аан дойду бары сонуннарын истэ-билэ олоһор кэмнэргэ, күмөөбү хаһыаты өйөөн таһаарыы, үбүлээһин – бу бар дьоммутун, норуоту өйөөһүн буолар. Бүгүнгү бутуурдаах кэмнэргэ дьун кырдыгы, бэрэбизрэлэммит информацияны, буола турар балаһыанньаны норуотка тизрдии, сырдатты суолтата хаһаангытаабар даҕаны үрдээн турар.

Аабааччыга тизрдии ханааллара билигин араас цифровый былаһааккаларынан бытарыйан, элбээн тураллар. Эдэрдиил-эмээниин бассаап сымыйа икки, кырдык икки ардынан сонуннарын бүттүүн Саха сирэ барыта көрөн-истэн олоһор кэмнэргэ, эрдээксийэ аһаардас хаһыатынан эрэ мунгурдаммат. Хаһыаты таһынан, бүгүн эрдээксийэ үлэһиттэрэ суһал, наадалаах уонна кырдыктаах информацияны, сонуну, хаартыскалары, видеолары социальнай ситимнэргэ быыстала суох таһан, бэлэмнээн таһаараллар. Билигин аабааччы сана көлүөнэлэтин норуот сыаннастарыгар иитили-такайыы үлэтэ хайаан да барыахтаах. Онуоха бу ситим нөҕүө хас биридди эрдээксийэ үлэни эмиз ытар.

Эрдээксийэлэр үүнүү-сайддыы вартыгар кэскиллээх үлэни-хамнаһы тэрийэллэр. Күн-дьыл хаамыытын тэтимэ көрдөрөн иһиһэ. Маныаха сана уларыыйыларга-тэлэрийиһлэргэ түргэнник ылсан, үөрэнэн, барыны-бары баһылаан истэклитинэ, сайдыы сана сабактарын арыдыахпыт.

Айымныылаах үлэ сыаналанар, дьон наадылар кэмэ кэлэн, хаһыат үлэтэ өссө сайдыа турдаҕа. Сана үөрүйэхтэри баһылаан, дьонго-сэргэбэ сонундук, интэриһинэйдиһ тизрээрэ дьулуһуу – хас биридди суруналыыска туруоруптар сүрүн соруктук. Сурутааччыларбытыгар барса махтал – сурутан, ааҕан, күннэтэ билсэ олорорутугар, олох үөһүгэр сылдыаргытыгар!

Ытыктабыллаах бэтэрээннэрбитин, уопсастыбаннай кэрэспэдьиэннэрбитин, эрдээксийэ хас биридди үлэһитин Арассыыйатаабы бэчээт күнүнэн эбэрдэлибин! Баҕарабын талан-ылбыт идэҕитигэр, айымныылаах үлэҕитигэр үрдүктэн үрдүк ситиһиһлэри! Дьон-норуот, олох сайдыытыгар туһулуур үлэҕит сыаналана турдун, аабааччы махтала күүскүтүгэр күүс элтин! Дойду инигэр турар улахан соруктар туолан, олоххо кириэрлэригэр эһиги кылааккыт, үлэҕит-хамнаскыт, сырабыт үтүө түмүктээх буоллун! Дьэ эргээнгитигэр, тус олоххутугар дьолу-соргуну баҕарабын!

**Ньургуйаана СТРУЧКОВА,
«САХАБЭЧЭЭТ» САТ генеральнай дириэктэрэ.**

— ҮӨРЭХ - ИТИИ —

Билинни кэмнэ сонун бырайыактар, олоххутугар сөп түбэхэр ньымалары киллэриин сэнээрлэр, улаханник биһирэнэр буолла. Ол курдук биһиги улуусхутугар «Березка» уһуйаан иһинэн үлэһит «Ресурсный центр поддержки и развития детей-инвалидов и детей с ОВЗ в Чурапчинском улусе» уопсастыбаннай түмсүү ураты «Планета КИР 2.1» - креативные инновационные практики» бырайыагы

олоххо киллэрэн үлэлэтэ сылдыар. Бу бырайыак 2021 сүл бэс ыйыгар Арассыыйа бэрэсидьиэнин пуондатын гранын ылан үбүлэммитэ.

Бу бырайыакка билинни кэмнэ сөп түбэхэр ирдэбиллэри, сатабыллары инэриин буолар. Бырайыак иһинэн 10 устуудьуйа о.э. «Планеталар» үлэһитлэр. Хас биридди планета ураты ааттаах-суоллаах. Устуудьуйа салайааччыларынан уопуттаах педагогтар үлэһитлэр.

Сонунтан-сонун сүүрээнири таба көрөн, кырачааннары санаттан-сана сатабылларга үөртэллэр.

Ол курдук, I планета «English time» салайааччы С.В. Гуляева оҕолору омок тылыгар сонньуу көмөтүнэн умсугутар.

II планета «Dance time» салайааччы Нь.И. Андрова - үнүү абыланар ууйар. III планета «Домисолька» салайааччы А.А. Логинова - ырыа кэрэ эйгэтинэн абылыыр.

IV планета «Happy sport» салайааччылар Д.Н. Иванов, А.К. Туласынова.

V планета «Robofix» салайааччы Н.М. Хворов - роботехника курдук уустук көрүнүэ бастагы хардылары онороллоругар олох уурар.

VI планета «Мультистудия-Z» салайааччылар А.П. Хоютанова, Н.М. Хворов - мультипликацияга оҕолор бэйэлэрэ айбыт

мультиктара киинэ буолан тахсыар диэри олох интириэһиргээн үлэһитлэр.

VII планета «Зеленый ветер» салайааччылар Е.И. Седалищева, С.С. Егорова фотокамера тутулуттан саҕалаан билинни олох түгүннэригэр, кэрэ көстүүнү тохтоон, таба көрөн кыраһыабай каадыр оҕоруохха сөбүн, фотохудожник идэтин кытары билиһиннэрэллэр.

VIII планета «Арт-студия» салайааччы С.М. Новгородова - бу устуудьуйага нетрадиционной ньымаларынан уруһуй сатабылларыгар үөрэнэллэр. Кэрэттэн-кэрэ, хатылламмат хартыналар тахсаллар.

IX планета «Баби - ньюс» салайааччылар Л.М. Местникова, О.Х. Захарова билинни олох тэтимигэр сөп түбэһиннэрэн куйаар ситимигэр оҕолорбут хомоҕой тыллаах кэлсээниит, күннээби сонуннары оҕо хараһынан таба көрөн, көрөөччүгэ, истээччигэ сойууппака тизрдии сатабылларыгар уһуйаллар.

X планета «Умейка» норуот айымныытын лавката, салайааччылар Л.Н. Андреева, А.Г. Седалищева. Манна оҕолор араас сатабылларга үөрэнэн, уһуйулан оноһуктары онороллор. Холобура: оригами, нуучча роспиастара, хохлома, сахалыы харыскаллар, бросовой матырыйааллартан араас оноһуктар, оонньуурдар, дизайнерскай оноһуктар.

Планеталар үлэлэрин түмүгүнэн ый айы «Лучше всех» аралдытыы куонкурс ытыллар. Оҕолор үлэлэрин быыстапкалаан көрдөрөллөр.

Бу бырайыакка хабыллан дьарыктаммыт оҕолор инники сайдыыларыгар төһүү күүс буолар.

**Луиза АНДРЕЕВА, Анастасия СЕДАЛИЩЕВА,
уопсастыбаннай волонтердар, тьютордар.**

СЭРГЭХ БЫРАЙЫАК

— ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ —

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Тохсуннуу 1 күнэ. Саҥа сыл үүнүүтэ 00.00 чаастан сарсыарда 09.30 чааска дизри Сахабыт сиригэр 9 оҕо – 6 уол, 3 кыыс күн сирин көрдө. Үбүлүйдээх 2022 сыл бастакы оҕото 00.12 чааска Амма улууһугар төрөөтө. Бу туһунан Ил Дархан бэйэтин Инстаграмыгар иһитиннэрдэ. Уол 3 625 гр. ыйааһыннаах, 52 см уһуннаах. Кини «Үйэ оҕолоро» тус сыаллаах халытаалы бастакынан тутуоба. «Кырачаан киһи дорусбай, чэгиэн буола улаатан чугас дьонун, барыбытын үөртүн! Төрөппүттэрин истинник эбэрдалиибин», – диэн Айсен Сергеевич санаатын үлэтиннэ.

Өрөспүүбүлүкэ 100 сылын уонна Ийэ сылын ураты суолтатын бэлиэтээн, үбүлүйдээх сылга Саха сиригэр төрөөбүт кырачааннарга «Үйэ оҕолоро» диэн 100 тыһ. солкуобайдаах тус сыаллаах халытаалы олохтуур туһунан Ил Дархан бэйэтин Анал этиитигэр эппитэ. 2021 сыл ахсынны 30 күнүгэр туһааннаах ыйаабы таһаарбыта. Ону таһынан өрөспүүбүлүкэ аҕа баһылыгы соруудабынан дьиз кэргэн өйөбүлүгэр кэккэ дьаһал ытыллар. Бизэс уонна онтон элбэх оҕолорх дьиз кэргэттэргэ дьиз атыылаһалларыгар төлөбүр көрүллэр, итиэннэ кинилэр баайга-дуолга нолуктан босхолонолор. Оҕолору иитэ ылбыт дьиз кэргэттэргэ көрүллэр төлөбүр базовай кэмэйдэ икки төгүл улаатта.

Тохсуннуу 1 күнэ. Дойдубут Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин 2022 сылы Арасыйыа норуоттарын култуураларын нэһилиэстибэтин сылынан биллэрдэ. «Кизг нэлэмэн сирдээх-уоттаах Сахабыт сиригэр элбэх норуот култуурата үйлэргэ түмүллэн кэллэ. Норуоту харыстааһын – бу туох-ханнак иннинэ кинилэр култуураларын нэһилиэстибэтин харыстааһын буолар. Бу дьаһал биһиги өрөспүүбүлүкэбит 100 сылын бэлиэтир сылбытыгар сөп түбэспитэ ордук суолталаах. Бары биир сомоҕо күүһүнэн Саха сирин норуоттарын

үйэлэри унуордаан кэлбит сыаннастарын, үгэстэрин кэлэр көлүөнэбэ тириэрдэ турарга эрэнэбин», – диэн Айсен Николаев бэлиэтээн эттэ.

Тохсуннуу 2 күнэ. Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, Үлэ Кыһыл Знамята, Бочуот Знага уордьаннар кавалердара, САССР норуотун хаһаайыстыбатын үтөлээх үлэһитэ Степан Дроздов 100 сааһын туолла. Ытык кырдьаҕаска үбүлүөйүнэн Айсен Николаев эбэрдэтин тириэртэ. Степан Платонович уоттаах сэриигэ авиацияга сулууслааабыта, фронтан кэлэн баран, үйэ анаарын устата олобун өрүс флотугар анаабыта. Бастаан утаа, борохуокка халытаан кемелөөһөччүтүтүн саҕалаабыта. Өлүөнэттээби пароходство биир биллэр салайааччытыгар тийэ үүнэн Саха сирин сайдыытыгар дьонун кыпаатын киллэрбитэ. Степан Платонович билигин да сэргэх уопсастыбаннай олохтон туора турбат, биир дойдулаахтарыгар сүбэ-соргу буолар. Ил Дархан Ытык кырдьаҕаска чэгиэнник этэннэ сылдьарыгар, дьиз кэргэнигэр бары үтүөнү баҕарда.

Тохсуннуу 8 күнэ. Академик Владимир Ларионов аатынан XXVI өрөспүүбүлүкэтээҕи «Инникигэ хардыы» кэмпириэнсийэ үлэтин саҕалаата. Нэдиэлэ устата 34 улуустан уонна куораттан 1700-тан тахса үөрэнээччи бэйэлэрин бырайыактарын 35 хайысхаба онлайн-көмүскүүллэр. (<https://lk14.ru/>). Ол иһигэрибэт тону үөрэтиигэ, ойууру баһаартан харыстыырга уонна чөлүгэр түһэриигэ туһаайылыбыт үлэлэр бааллар. Айсен Николаев бэйэтин эбэрдэтигэр өрөспүүбүлүкэ үбүлүөйдээх сылын бастакы улахан тэрээһининэн эдэр чинчийээччилэр, кинилэр учууталлара, төрөппүттэрэ, учуонайдар, исписалиистар түмсэр форумнара буолбута ураты суолталаабын бэлиэтээтэ. Кэмпириэнсийэ дьөбүрдээх оҕолору өйүүр, кинилэр кыахтарын сайыннараарга бары усулуобуйаны тэрийэр диэтэ.

Быйыл кэмпириэнсийэ дойду үөрэхтэ министристибэтин тэрээһиннэрин ахсааныгар килрибит. Онон бастыһынар БКЭ көрдөрүүтүгэр эбии баал ылар кыахтаммыттар.

Тохсуннуу 8 күнэ. Айсен Николаев оттук сезонун хаамыытын туһунан Бырабыыталыстыба чилиэннэрэ, федеральной былаас территориальной уорганнарын, улуустар уонна куорат уокуруктарын, тэрилтэлэр салайааччылары кыттыылаах улахан мунньабы ыытта. Уопсай быһыы-майгы этэннэ диэн сыаналанна. Бырабыыталыстыба тэрээһин үлэни кэмигэр ыыппыт, ол иһигэр ОДьКХ уонна энергетика эбийиэктэрэ уматык-оттук саппааһынан хааччыллыбыттар. Саҥа сылга өрөспүүбүлүкэ иттиги уонна энергия ресурстарынан хааччыйар тэрилтэлэргэ төлөбүргэ улахан иэнэ суох үктэммит. Ол эрэри бу оттук сезонугар 160 технологическэй кэһилли (васпыт сылы кытта тэннээтэххэ, 12 төгүл кыра), ол иһигэр коммунальной комплекса – 11, энергетикага – 149, уот ситимэ алдьаныытыттан, айылҕа, дьон уонна тэрилтэлэр дьайыыларыттан тахсыбыт.

Ил Дархан Бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлин бастакы солбуйааччытыгар Дмитрий Садовниковка хонтуруоллуур уорганнары кытта Өлүөхүмэ куоратыгар, Уус Маайа Солнечнай бөһүөлөгэр хочуолунайдары уонна коммунальной ситимнэри бас билээччилэр икки ардыларыгар тахсыбыт мөккүөрдээх быһыыны-майгыны быһаарарга соруудахтаата.

Айсен Николаев муниципальной тэриллиилэр баһылыктарыгар баһаартан сэраһтээх буолууга, бөх кэмигэр тизллитигэр ураты болҕомтону ууралларыгар эттэ.

Мань таһынан хамсык дьанын бохсууга улуус боломуочуйатын туһунан санатта. Теһе да быһыы-майгы арыый көммүтүн иһин, холкутуур эрдэ диэн бэлиэтээтэ.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкирэтээрэ.

— СЫТЫЫ БОППУРУОС —

БЭЙДИЭ СЫЛДЬАР ЫТТАРЫ ТУТУУГА САҢА ЭТИИЛЭР

Тохсуннуу 12 күнүгэр улуус дьаһалтатын аактабай саалыгар бэйдээ сылдьар ыттар ахсааннарын аччатыы туһунан кизг кэпсэтин буолла.

Бу дьаһалга улуус дьаһалтата, нэһилиэк баһылыктара, улуустаабы ветеринарнай салалта, ис дьыала отдела, прокуратура, улуустаабы киин баһыыһа салайааччылары, бэрэстэбиитэллэрэ кытыннылар. Кинилэр туох үлэ ытыллыбытын, билигин туругунан балаһыанньа хайдаһын билиһиннэрдилэр.

2022 сыл туругунан улууска уопсайа вакциналаммыт, регистрацияны ааспыт ыт ахсаана - 1313, куоска ахсаана - 345. Бу мантан 605 ыт, 65 куоска маркировкаламмыт (чипированиены ааспыт). Улуустаабы ветеринарнай салалтаны кытта ааспыт сылга икки нэһилиэк - Хатылы, Чурапчы дуоһабардаһан, дьээлик ыттары тутууга үлэлэспит, 58 атыыр ыт кастрацияламмыт, 5 тыһы ыт стерилизацияламмыт, 63 маркировкаламмыт. 4 ыт билигин пуунна баар. Тутуллубут ыттартан икки ыт хаһаайыннаах.

2019 сылга 22, 2020 сылга 26, 2021 сылга 29 киһини ытырыы түбэлтэтэ тахсыбыт, олортон баһыыһаба көрдөрбүттэрэ: 2019 - 22, 2020 - 17, 2021 - 20. 2021 сылга киһиэхэ түспүт 29 ыттан 15 хаһаайыннаах, 14 хаһаайына биллибэт. Үксүгэр Чурапчыга быһылаан тахсар эбит.

Административнай хамыыһыа Сахасиригэр регистрация суох ыттарга дьону ыстарааптааһын ыстатыыга үлэлээбэтин эттэ. Эрдэ дьээлэри кэрийэ сылдьан, бааллан да турар ыттарга буоллаһтарына, ыт пааспардаабын, регистрациялаабын бэрэбизрэкпээн, суох буоллабына протокол оһоһуллан, ыстарааптыыллар эбит. Билигин бу ыстатыыга олобуура сокуона субъекка суох буолан үлэлээбэт.

Тутуллубут ыттары төттөрү уулуссага ыттары утарар, онно туох үлэ ытыллыан себүн туһунан санааларын үллэһинилэр. Ол курдук, ыттарын сөлтөөхтүк көрбөт хаһаайыттарга ыстараабы

улаатыннары, эппизтинэскэ тардыы, нэһилиэк таһыгар сылдьар бэйдээ сылдьар ыттары дьиккэй кыылга тэннээһин, докумуоннаахтары дьиз кыылынан аабыы, пуунна килрэр ытырыык эбэтэр кутталы үөскэтэр ыты уттар туһунан сокуонна уларыылары киллэрэргэ этиилэрин онордулар. Кыыллары тутар пуунна эбии үл көрдүүргэ, улуус, нэһилиэк дьаһалталарын, ветеринарнай салалтаны кытта ситимнээхтик үлэһиэр эппизтинэстээх тэриптэни (сулууспаны) тэрийэргэ күүскэ үлэлэһэргэ быһаарыннылар. Мань сэргэ улуус өттүгэр өйдөтүү үлэтин күүскэ ыттар наадатын эттилэр.

Ветеринарнай департамент улуустаабы салаатын үрдүкү сүдөөрүстүбүтүн инспектир Туйаара Левина:

«Пуунна килрибит хас биридии ыкка журнал толоруллар, картонка оһороллор. Онно хантан тутуллубута, туох үлэ ытыллыбыта барыта суруллан иһэр. Биир улахан ыт отут күн устата турар. Сэттэ көрдөрүүнэн харчы

төлөнүллэр: тутуу (отлов) - 460 солк, тизийи-таһыы - 147,64 солк, эмтээһин-профилактика - 460 солк, маркировка - 178 солк, стерилизация, кастрация - 565 солк, көрүү биир күнэ - 289 солк, елбут ыты уматар сирез илдьэн уматыы - 699,26 солк. Биир төбө отут күннэ турара 10639 солк буолар.

Ол кэнниттэн ыттар тутуллубут сирдэригэр төттөрү ытыллылар. Кырыктаах буоллабына салгыы пуунна хаалар. Бу ыкка биир сылга ортотунан 101 000 солк тутуллар. Оттон биир ыйдаах ыт оҕото килрээһинэ, киһиэхэ бизэ ый иһигэр вакцина оһоһуллар, онтон алта ыйыгар биирдэ стерилизация, кастрация оһоһуллан, үтүөрбүтүн кэнниттэн босхо ытыллылар. Манна 46 000 солк төлөннүллэр. Көрүлүбүт үл барыта ыкка барар буолан, анал үлэһиккэ хамнас тиһибэт курдук буолар. Ол иһин үлэһит көрдүүр ыарахан, самозанятай дьон үлэһиэр.

Пуун уон мистэлээх эрэри, еольердар улахан буолан, ыттар иккилиһэн тураллар. Пуун ирдэбилгэ толору эппизиттээбэт, кыһынын иттиһитэ суох. Туста кыра сылаас будка баар онко эмтэнэр ыттар үтүөрэр кэмнэрин аһарыналлар. Олохтоохтор төрүт үлэ ытыллыыбат дииллэрэ хомотор. Дьон тутуллубут ыттары кэлэн

босхолоон кэбиһэллэр. Үлэһиттэр кастрациялыыр кэмнэригэр таһырдьа хаайан турар ыттары, күлүүһүнэн олуһуллубуту, ааһан иһэр дьон ыттан кэбиһэллэр өйдөмөт.

Сүдөөрүстүбүтүн пуунна 2021 с. көрүлүбүт үл (субвенция) 834 667,88 толору тутулунна. Эр баҕайы үлэһит булбака, эрдэ үлэлээбит киһилэрэ ыалдьан хаалан, алтынны ыйтан күүстээх үлэ ытыллына. Быйылгы 2022 сыллаах субвенция үс төгүл кыччаата. Того дьээтэххэ, 2021 сыл бастакы аһаарыгар төһө ыт тутуллубутун, төһө тутуллуохтаабыттан ааһан, ол отчуотунан көрөн үл ытыллылар.

Бүгүнгү дьаһалга бэйдээ сылдьар ыты өлөрүү туһунан туруорсар туһунан хас да этии килрдэ. Урукку сылларга кырыктаах ыттары өлөрүү көнүллэнэр этэ. Онно ыт ахсаана көбүрээбэттэ. Ол иһин 2018 с. «Кыылга эппизтинэстээхтик сыһыаннаһыы» 498 федеральной сокуон килрибитэ. Мин санаабар хаһаайыннаах дьону кытта күүскэ үлэлэһиккэ наада дии саныыбын. Ыстараап, ыкка нолуок килриэн, үрдүөн, административнай эппизтинэскэ тардыы килрээһинэ, стерилизация, кастрация үлэтэ күүскэ ытыллынабына, аҕыйаан иһиз этэ.

Марфа ПЕТРОВА.

ЧУРАПЧЫ - УСПУОРТ ТУОНАТА

Чурапчы улуунун успуорка салаатын "Сага олох" хаһыакка тахсар анал сыһыарыыта

БАСТЫННАР БЫҔААРЫЛЫННЫЛАР

(Көнүл тустууга Н. Н. Тарская кэриэтигэр биирдилээн уонна хамаанданан бастыыр иһин Саха Өрөспүүбүлүкэтин чөмпүйөннөттөн)

Тохсунньу 7-9 күннэригэр Аллараа Бэстээххэ көнүл тустууга үгэс буолбут Николай Николаевич Тарская кэриэтигэр чөмпүйөннөтт буолла. Күрэхтэһии хайдах ытыллыбытын туһунан бу күөн күрэхкэ улуус хамаандатын салайан илдьэ сылдьыбыт дэлгээссийэттэн улуус дьаһалтатын успуорка уонна физическэй култуураба отделены начаалынныгы Иван Иванович Оконешниковы кытары кэпсэттим.

Кэлинни кэмгэ хамсык ыарыһанан сибээстээх, өрөспүүбүлүкэтигэр улахан таһымнаах күрэхтэһиилэр буолбатахтара. Дьон-сэргэ сүрдээһин кэтэһэр эбит. Ол туоһунан Бэстээхтээһи улахан успуорт саалата мэлдьи толору көрөөччүлээбэ, ыалдьааччылааба буолла. Иккис күн финальнай хапсыһылары көрөргө дьон болдьоммут чаас быдан иннинэ кэлэн, миэстэлэрин булунан кэбиспиттэрэ. Тэлэбиисэр, ютуб ханаал нөҕүө элбэх киһи көрдө. (Кырдьык, бу тустууну бастаан ютуб ханаалга, онтон "Сага" НКИХ биэриитигэр кэтэһэн, көтүлпэккэ көрдүбүт).

Күрэхтэһии Бэстээххэ буолбута сирдээх. Манна быыл 3 этээстээх успуорт элбэх көрүүнүн дьарыктанар (многофункциональнай) ыспартыбынай саала үлэбэ миэрбитэ. Холбоһуулаан эттэххэ, бөссөйүннээх Олимпийскай чөмпүйөн Тимир Пинегин үрдүк аатыгар «Парус» дьин ааттаах. Сага тутуу буолан сырдыга, ырааһа, чэбдигэ сүрдээх.

Бу күрэхтэһии аны сайын Боробонно ытыллыахтаах Саха Өрөспүүбүлүкэтин ыспартыбынай оонньууларыгар сүүмүрдээһин быһытынан буолла. Ыйааһыннарыгар абыс миэстэ иһигэр киирбиттэр путевка ыллылар.

Тустуу үс көбүөрүнэн тэннэ буолла. Кылаабынай судьуйанан норуоттар икки ардыларынаабы кылаастаах, үрдүк категориялаах судьуйа Николай Дмитриевич Николаев үлэлээтэ. Судейскай кэллиэгийэбэ барыта 27 судьуйа киирдэ. Биһиги улууслуттан бастакы категориялаах судьуйа

Ануфрий Егорович Аржаков үлэлээтэ.

Барыта 293 бөбөс мандатнай хамыһыһы ааһан күрэхтэһиигэ киирдэ. Киирлэр ортолоругар норуоттар икки ардыларынаабы кылаастаах маастар-6, успуорт маастара-63, успуорт маастарыгар хандьыдаат 125, бастакы разрядтаах-99. Састаап күүстээһин санатыааха наада. Кыранысса таһыгар баар бөбөстөрбүтүн аахсыбатааха, бүгүнгү күннэ туста сылдьар уолаттарбыт бары киирдилэр. Чурапчы улууһа 10 ыйааһынна барытыгар бөбөстөрү туруорда. Хамаанданы салайбыт тириэньэрдэрибинэн Кирилл Николаевич Захаров, Данил Романович Неустроев буолаллар.

Бастакы 7 чыыһылаабы күн хамаандалар кэлиилэрэ, тустууктар ыйааһыннаһылар, сэрэбизэй ытыллына, мандатнай хамыһыһыа үлэлээтэ.

Икки күннээх сыралаах киирсии кэнниттэн бастынар биллэн, финал дьики чугаһаан истилэр.

57 киһлэбэ дьон үкэс Алексей, Петр Копыловтар финалга тахсыахтара дии санаабыттар. Көбүөр атыны көрдөрдө. Алексей эрдэ туораата, Петр финалга тийэн, эдэр бөбөс, успуорт маастарыгар хандьыдаат Лев Павловы утары табыста. Уол - 2004 сыллаах төрүөх, Сунтаартан төрүттээх. Бастаан уопуттаах бөбөс баһыйаах курдук этэ даһаны, эдэр эрчим кэннигинэн баһыйа тутта, улам ыган, наадалаах очукуолары ылан кыайыһы сурунна. Бу туһулга арыйыһыман буолла. Инникитин киниттэн элбэи эрэниэһин.

61 киһлэбэ ХИФУ-тан тустар успуорт маастара Петр Константинов бастаата, иккискэ Уөһээ Бүлүү бөбөһө, успуорт маастара Дьулус Федотов. Биһиги Ыйан Быйамаһыт бэркэ сабалаан баран, полуфиналга тахсар хапсыһыыга хоттордо.

65 киһлэбэ биһигиттэн тустар успуорт маастара, ааспыт сыллаах Европа призерэ Эдуард Григорьев чабылхай тустууну көрдөрдө. Финалга утарылаһааччытын, успуорт маастарын, Таатта тустуугун Семен Владимировы, этэргэ дылы, "онно-манна тамнаата". 14:4 кыайда.

70 киһлэбэ биһигиттэн тустар успуорт маастарыгар хандьыдаат Константин Капрынов күрэхтэһиини лаппа үчүгэйдик сабалаабыта. Финалга дьери утарылаһааччыларын кыай-хото туллута. Финалга Верхоянскай тустуугун, успуорт маастарын Айсен Потаповы тиһэх мүнүүтэбэ дьери баһыйан иһэн, албаска киирэн биэрдэ. Манна даһатан эттэххэ, Константин эһэтэ Константин Константинович Капрынов өрөспүүбүлүкэбэ тарбааха баттанар, биэр инники күөннэ сылдьар бөбөс этэ. Ол курдук Николай Тарская бириһин кыайылаабынан, Уһук Илин зонатын чөмпүйөнүнэн, С С Р С сэбиллэннээх күүстэрин чөмпүйөнүнэн буолуулаабыта.

74 киһлэбэ тахсан эдэр сулуһу Станислае Свинобоевы утары ууну-уоту ортуганан ааспыт

норуоттар икки ардыларынаабы кылаастаах маастар Виктор Рассадин тустууну элбэх киһи кэтэспитэ. Кыайы бу сырыыга - Викторга. Ол эрэри Станислае өссө дьаныһан эрчиллэн, кыайыһыларынан дьонун-сэргэтин үөрдүө дьин эрэниэһин. Бу ыйааһынна биһиги кизн туттар бөбөспүт Егор Пономарев эдэрдэртэн толлон турбакка, кыахтаахтык киирсэн, хамаандатыгар наадалаах очукуону адалан холбоһор буолла.

79 киһлэбэ биллиилээх бөбөспүт, успуорт маастара Константин Власов (Мэнэ Ханалас) финалга утарылаһааччытыттан тиһэх секүүндэлэргэ очукуо ылан, чөмпүйөнүнэн буолла.

86 киһлэбэ чөмпүйөн аатын былдьаһа Герман Устинов (Ньурба), Революй Самсонов (Сунтаар) көбүөргэ тахсаллар. Герман - норуоттар икки ардыларынаабы маастар, Революй - успуорт маастара. Араас дойдуларга, таһымнаах көбүөрдэргэ тустубутунан Герман - уопуттаах, өрөспүүбүлүкэбит биэр кизн туттар бөбөһө. Революй эрдэ алын ыйааһыннарга тустара. Дьон үкэс Герман баһыйара буолуо диирэ. Ол эрэри Революй харыс да чугуйбакка, тэннэ кииристэ. Манна Герман ыспартыбынайа суох быһыны көрдөрөн, утарылаһааччытын анныаһы-үтөлүү сылдьыбытын бэлиэтир тоһоостоох. Ол эрэри арбитр Барашкова Самсоновка сэрэти биэртэлээбитэ өйдөммөтө. Онон кыайылаабынан Устинов буолла.

92 киһлэбэ Уөһээ Бүлүүтэн Иннокентий Иннокентьев, Намтан Игорь Софронов бастакы миэстэни ылар иһин кииристилэр. Иккис - успуорт маастардара. Хапсабайынан утумнаахтык дьарыктаналлар, өрөспүүбүлүкэ чөмпүйөннөрө. Иннокентий сиртэн силистээх курдук киллэ көрүннээх. Билигин даһаны сымсатын, хапсыһыны, көбүөрү үчүгэйдик хонтуруоллурун көрдөрдө. Чизһинэй киирсиигэ кыайылаабынан тахсан чөмпүйөн үрдүк аатын ылла.

97 киһлээх бөбөстөр хапсыһыларыгар финалга Мириһинэй куораттан уопуттаах маастар Ньургун Сергин, Чурапчыттан успуорт маастарыгар хандьыдаат Никита Софронов көрсүөхтээхтэрэ. Маныаха биһиги тустуукпут атаба эчэйиһээх буолан

киирбэтэ. Инникитин элбэи эрэниэрэр уолбут.

125 киһлэбэ ХИФУ-тан успуорт маастара Никита Хабаров, Горнайтан успуорт маастара Эдуард Максимов финалга табыстылар. Никита кыайылаабынан буолла. Бу ыйааһынна 24 бөбөс киирбитэ сахалар бөдөнөөн эрэбит туоһута. Бири бэлиэтибэ баһарыллар - Никитаны кытары Мириһинэйтэн успуорт маастара Андрей Аронов тустууларыгар, Аронов бэрээдэгэ суобун көрдөрөн, сирэйгэ ыйа-ыйа сэнээбитти тутунна. Судьуйалар салгыы тустун дьин быһаарбыттарыгар, Никита киһитин ыраастык уурда.

Манна финаллар эрэ сурулуннулар. Уһус миэстэни ылар иһин хапсыһылар эмиз өрө күүрүүлээхтик, тынааһыннаахтык бэрдылар. Көрөөччүлэргэ биллиилээх комментаторбыт Александр Васильев - Көрдүгэн быһааран биэрэ, кэспии олоордо. Онтон ютуб ханаалынан, тэлэбиисэр нөҕүө көрөөччүлэргэ Дьулус Захаров, Александр Посельскай олус бэркэ хас биірдии бөбөс ханна, хаһан, туох ситиһиһилэммитин билиһинэрэ-билиһинэрэ, хапсыһылары быһааран испиттэрэ олус үчүгэй.

Бу күрэхтэһии аны сайын Боробонно буолуохтаах Саха Өрөспүүбүлүкэтин ыспартыбынай оонньууларыгар кыттарга 80 путевканы ылар иһин ытыллына. Чурапчылар итинтэн 7 путевканы ыллылар. Уопсай хамаанданан түмүккэ Мэнэ Ханалас бастаата, Чурапчы иккис, Сунтаар үһүс буоллулар. Сунтаар бириистээх миэстэбэ киириһтэ бу улууска успуорт, чуолаан тустуу тэтимнээхтик сайдан эрэрин туоһулуур. Сунтаардар бу ситиһиһилэринэн олимпиада үрүн көмүс призеругар Александр Николаевич Ивановка төрөөбүт күнүгэр анаан бэрээхэй бэлэби онордулар.

Хамсык ыарыы намтаабытынан, успуорт саалалара аһылыннылар, элбэх күрэхтэһиилэр күүтэллэр. Ыспарсымыаннарбыт күүскэ бэлэмнэнэн, ситиһиһилээхтик кытталларыгар баһарыабын.

Кэпсэттэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Балаһаны бэлэмнээтэ Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

— П.П. ФЛЕГОНТОВ ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛЫГАР —

Бүгүн «Сага олох» хаһыалпытыгар таһаарар киһибит ааспыт сүүрбэһис үйэбэ колхуостар, сопхуостар күүскэ үлэлиир кэмнэригэр Чурапчы оройуонугар, өрөспүүбүлүкэбэ тийэс үрдүк көрдөрүүлээхтик, таһаарыылаахтык үлэлээбит Эрилик Эристин аатынан колхуоска, сопхуоска үлэлээбит, Чурапчы улуунун Бочуоттаах гражданина, Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын туйгуна Прокопий Петрович Флегонтов.

Кини 1922 сыллаахха, тохсунньуга Чурапчы улуунун Хайахсыт нэһилигэр төрөөбүтэ. Отучча чыл колхуоска, сопхуоска биригэдиридээбитэ, диспиччэрдээбитэ. Түөрт сыл хаһаайыстыбаннай чааска сопхуос дириэктэрин солбуйааччынан үлэлээбит. Бу олус эппизтинэстээх, үлэниттэри, үлэлээбэккэ да олорор кырдыабаастары барыларын бэйэтин бизэс тарбаһын курдук билиэхтээх үлэбэ олус эппизтинэстээхтик сыһыаннаспыта. Дьонно-сэргэбэ эйэбэс, көнө сыһыаннаах буолан убаастыыллара, дьаһайытын, эппитин толороллоро. Быыбардааччылар итэбэллэрин ылан икки ыгырыыга нэһилиэк Сэбиэтин дьокутаатынан талыллыбыта. Маныаха Прокопий Петрович олобор элбэх уустуктары, ыарахан бириэмэни көрсүбүтэ оруоллаах буолбута. Дьонун-сэргэтин кытары хоту көһөрүллүүгэ сылдыбытын, бу өр кэмнэ бобуулаах буолан сылдыбыт Чурапчыбыт алдьархайын билингэ таһаарыыга хорсундук туруулаһыт дьоннортон биридэстэрэ буоларын, элбэхтик бэчээкэ таһаартарытын, кэпсээбитин этэр тобоостоох. Чурапчы көһөрүллүүтүн историятын үөрэппит көбүлүүр бөлөх актыыбынай чилиэнэ этэ.

Айар талааннааба. Ол курдук, Дирингээби норуодунай тыһаатыр артыыһа, «Дирин уоттара» литэрттиринэй түмсүү актыыбынай чилиэнэ этэ. Артыыс быһыытынан көрөөччү умнубат уобарастарын айбыта. Суруйуунан дьаныһан туран дьарыктаммыта. Арасыйыа суруналыыстарын сойуунун чилиэнэ этэ. Бэйэтин улуунун «Сага олох» хаһыатыгар, өрөспүүбүлүкэ бэчээтигэр элбэх ыстатыйалары таһаартарыта. Улахан биллиилээх дьоммут — суруйааччылар, уопастыбаннай дизийэтлэлэр, култуура уонна ускуустуба үлэниттэрин туһунан актыылары истин-иһирэх, ураты тыһынан суруйбута. «Мутугунан бырабар мунур үйэбэр», «Аргыстаспыт атым сүүрүүтэ», «Тыа оҕонньорун кичэмэл санаалара» диэн кинигэлэрдээх.

Прокопий Петрович Флегонтов «Санаалар

Элбэхтэ туруорсара, сөпкө суруйара

суруйары модьуйаллар» диэн ыстатыйатын бүгүн бэчээккэ таһаарабыт.

Күндү аабааччы, араас күчүмэбэй кэмнэри туораабыт, 79 саастаах Чурапчы оҕонньоро суруйабын. Этэргэ дизри, күн туллар, күһэнэ уота быстар, таһырдыа табыстаахха, хаар туртайар — дьэбэ киридээхэ, кураанах уот кытарар. Оһоһом кураатынан силлиэ-буурба улуйар, дьэбэ иһигэр өлбүт доһором харбыллан, кыһыан хараллыбака сытар дьулааннаах да хонуктарын туораабыт сордоох дуу, дьоллоох дуу киһи бачча элбэх саастанан, олох бизэргэр бырабыллар сырдык төлкөлөөх буолар эбилин. Иккис өттүнэн, сага олох укулаатын ырыынакка кириигэ өрөспүүбүлүкэттэн тахсар тойон-хотун биһиги тыа сириг дьонун-сэргэтин, ордук ырыынак маннайгы сабаланыытыгар киһэ да хонуга суох курдук аһынан-харыһыйан, күттөөннээби онорбот эрэри ымманыһан сангарар-этэр тылларын истэн, үөһэ ахтыбыт кыһалҕабар тэһнээн сыаналыыр үөрүйэхпинэн санааммын, баһар, аабааччы эмиз мин курдук өйдүүрэ дуу диир өйдөбүлтэн суруйдум.

Тыһынаах киһи олорор эбэһинэстээх. Били, араадыһа үлэниттэрэ этэр-санарар үгэстэрини, аны киһи бэйэтин ис кыаһар эрэнэр кэмэ үүннэ. «Олоһун онкулун оноһун, төлкөбүн түстэн» дииллэрин курдук, бэйэ олоһун бэйэ оностор кэмэ кэлбитэ илэ бааччы көһүннэ. Уруккулун халлаантан ас түһэрин кэтээр кэнэн быһыы курдук көстөр буолла. Манна тыа ыаһын эконоимкатын бочумнаахтык түс-бас сизэргэ олоһурбут сокуоннарынан салайар кэм кэллэ.

Санаан да көрдөххө, хас биридди ыал туруктаахтык көрүнэн, аһаан-таннан, дьон тэһинэн үптэнэн-астанан, хаһаайыстыба тэһинэн, оһо-уруу түһүн түстээн, кэлэр кэнчээрэ ымчаттанан, чөл олохтоох буолуута бу түөлбэ, нэһилиэк, улуус улахан ситиһини курдук толору сыаналаныһан сөл курдук өйдөбүллээхпин.

Кырдык, Чурапчы улуунун баһылыга А. А. Шадрин, суруйааччы, баһынай хаһаайыстыба үлэнитэ, урукхута геолог В. Н. Егоров-Тумарча тыа сириг үлэнит дьонун сүрэһин ортотунан кириэр «Кэпсэтиэх, тыа ыала», «Байылыт олохтоох ыал норуот дьылбатын түстүүр кырдыктаах ыстатыйалара, наука академиктара, профессордар А. В. Чугунов, В. Н. Иванов тыа ыаһын олоһун туһунан, тыа хаһаайыстыбатын сайдар кэскиллэрин туруорар болпуруостара кырдыктаахтар.

Билингти тыа ыала олус хоргуһан-аччыктаан да барбатар, күннээби олох күһэйэр кыһалҕата элбэх. Төһө даһаны намтатыллан, ынах кутуругун манаабылпыт иһин, үйэ-саас итиллэн кэлбит омукулут үгэһэ буоллаба. Сүөһүттэн ылыллар бородууксуһа эт-үүт кэмизгэр тутуллан испэтин таһынан аахсыллар харчы тута кэлэн испэтэ баар суол этэ. Хата былырыынныттан «Чурапчы» кэпэрэтиип тэриллэн, тута аахсыллар ньымата олохтоһон, чурапчылар сизл курдук үптэнэн олоробут. Били, үгэ хоһоонугар «тыаһынан кирибит холоругунан тахсар» дииллэрини, аны туттар бензиммит, сэлээркэбит сыаната наһаа ыараан, булбут үлпүт, ылар бизсийэбит ханна да биллибэккэ, курдат аһар идэлэннэ. Билигин тыа ыаһын саамай эрэйдэнэр болпуруоһа—отун маһын тизии. Тыраахтарга сэлээркэтин бизэритин үрдүнэн чааска 180 солк. төлөөтөһүнэ сатанар. Ылал, кырата, тыраахтары 4-5 чаас туттар. Ыйдаабы бизсийэ дуу, хамнас дуу көтөбө ол. Бу болпуруос сотору кэмизэн быһаарылыбатабына, тыа ыала кыһалҕата улаатарыгар тийэр.

Мин туруорсар болпуруоһум атынна сытар. Ырыынак кэмиз устатын тухары, анаардас оҕонньор киһи үс-түөрт ынабы, 10-ча сүөһүнү иитэбин. Бу уонча сыл усталаах-туоратыгар сүөһүгэ диэн биир солкуобейдаах дотациянан туһамматым. Үүт туттарыахлын миигиттэн туһанааччы элбэх. Сыл аайы икки идэһэм сайын сииргэ тийбэккэ сордуур. Бука, улуус, өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн мин балаһыаннааһар дьүөрэлээх үгэс буолуоһа. Бу дьонго сүөһүтүн төбөтүн, эбэтэр ыанар ынабын аһсаанынан дотация көрүлүбэтэ баттыгастаах. Маны ким дьаһайара, сүрэһэр ылынара буолла?

Тыа хаһаайыстыбатын министристибэтигэр быйыл 3,5 млрд. үл көрүлүннэ диэн үөрүү-көтүү буолбута. Бу өлгөм үптэн тыа ыаһын сүөһүтүн аһсааныгар үп, дотация көрүллэрэ, тырааныспар иһин аадырыстаах төлөбүр олохтоһоро буоллар диэн этиилээхпин.

Алмаас тааспыт барахсан аһтан-таньанаран олорор диэн буолар. Кырдык даһаны, буддьүөт үбэ 80-90 бырыһыана алмаастан кириэрин туһунан үгүстүк сурулларын ааһан үөрэбин. Мин сахаһы кырдыаһас киһи сизэринэн тиксэр «эн өлүүн» диэн лаһыгырас харчыны тутуохпун баһарарым баа буолбатах курдук өйдөбүллээхпин. Арбаа энээр абыс улуус дьонно-сэргэтэ алмаас 2 бырыһыан өлүүтүн ылан, улаханник туһанан, араас улахан тутуулары ыталлар, эһин бэйэлээх өгөнү онортороллор. Биһигэ ханнык сирбит бааһа кэпээхтиэй, оннооһор саамай күндү эбэбититтэн, Чурапчы күөлүттэн, иһэр ууну көнүллүөхтээһэр, сөтүөлээн сөрүүкүүрбүт да бобуулаах. Дьэ манник кыпчытарылаах балаһыаннааһа олорор тыа дьонугар, чурапчыларга, экологияһынан туспарыбарытыгар буддьүөккэ бочумнаах үп көрүлүбэт. Алмаас харчытын абыс улууска эрэ анаабакка, өрөспүүбүлүкэ улуустарыгар дьүөрэлээн түнтүллэр, көмөлөһөр кэм үүннэ.

Билигин тыа хаһаайыстыбатын үс хайысхаба арааран, онон олохпун төһүү оностон, үлэлээн-хамсаан, дьүккүһэн каллибит. Кэлэтибинэй, баһынай, чаһынай хаһаайыстыбалары сайыннарар курдуктут да, үүнэн-сайдан кэлэтибит. Хата, суруйуулартан аахтаахха, кэтэх бас билии онорон таһаарыта баһыйар курдук.

Олох сайдыыта баар буолуохтаах. Бу өттүнэн сыаналаатаахха, сайдыытыт төлөһүөр. Ити өттүттэн адыс кыаһырбыт баай дьоммут аһсаанара олус аһыйах, эбэтэр суоһун да кэриэтэ. Хайдах эрэ бириртэн бириг ханыһаан көрдөххө, олох даһаны киһини ымсыырдар бааһа суохтар. Баай диэн ааттанар дьоммут киһини көбүлүүр хамнаһы төлөөбөттөр, өбүгэлэритини чэй, табах харчытын эрэ сороһоллор. Былыр даһаны нэһиликкэ, улууска 700-800-түү, оннооһор 1000-лыы сүөһүлээх баай дьон үөскүүллэр эбит. Кинилэр түөлбэлэрин, нэһиликтэрин дьонун сүөһүлээн-аһаан, бэйэлэрин тула түмэн, үлэлэтэн байан олорбуттара, сэбизскэй кэмнэ сэмэ-сунха курдук көстөрө.

Билингти тыа сириг эконоимкатын, кинисоциальной туругун кириисистэн таһаарар политикаһын Ил Түмэн сага сокуоннары таһааран олоһо киллэрэр быраһырааматын күтүү иккис түһүмэбэ сабаланна быһыылаах. Аграрнай реформаны хайа хайысханан сайыннарабыт диир политика туруоруллар.

Матырыһаалы бэлэмнээт Алексей СЛЕПЦОВ.

— ИДЬО ИИТИННЭРЭР —

Буруй оноһулуутугар үгсүүнү ылыы бэрээдэгэ

РФ территориятыгар нэһилиэннээтэн, тэрилтэлэртэн кириэр быраабы кэһиигэ, буруйу онорууга үгсүүлэри, сайабылыанналары ылыы, регистрациялаһын уонна быһаарыы РФ ИДМ 2014 сыл атырдьах ыйын 29 күнүнээби 736 нүөмэрдээх бирикээһигэр олоһуран биир бэрээдэгинэн оноһулар.

Быраабы кэһииттэн эмсэбэлэммит уонна да атын буруйу онорууга сыһыаннаах үгсүүлэри полиция уорганнарыг дьуһурунай чааска сууканы эргичи 02, 41-552 эбэтэр суотабай төлөпөнүнэн 102 нүөмэргэ эрийиэхтигэн сөл.

Эппизтээх дьуһурунай сотрудник кирибит сайабылыаннаһы эбэтэр төлөпөнүнэн үгсүүнү тута анал сурунаалга, кинигэбэ бэлиэтиир. Бу бирикээскэ олоһуран, үгсүүһэччи түс бэйэтэ сайабылыанналаах кэлбит буоллабына, сайабылыанна бэлиэтэммитин кэһииттэн, дьуһурунай сотрудник киниэхэ биллэрэр толукну бириксэтэхэ. РФ ХПК 144-с ыстатыйатыгар олоһуран, баһаан силиэстийэлээччи эбэтэр силиэдэбэтэп кирибит үгсүүнү 3 суукка иһинэн быһаарыахтаах. Маныаха

матырыһаалы быһаарыы дознание уорганын эбэтэр силиэстийэлиир уорган салайааччытынан 10 сууккаба дизри уһатыллыһан сөл. Кирибит матырыһаалга документальной бэрэбизрэкэ, ревизия оноһуллара наадалаах буоллабына, судебнай-медицинскэй экспертиза оноһуларыгар, эмсэбэлэнээччи эмтэнэн бүтэ илик буоллабына, салгыы 30 сууккаба дизри тардыллыһан сөл.

РФ ХПК 145-с ыстатыйатыгар олоһуран ытыллыбыт бэрэбизрэкэ түмүгүнэн силиэдибэтэп, дознаватель, силиэстийэлиир уорган салайааччыта холуобунай дьыаланы көбүтэр, дьыала көбүтэри аһаастыыр эбэтэр түмүк (последственность) матырыһаалы атын уорганна ытар туһунан быһаарыы ылынар. Эмиз бу ыстатыйа 2-с чааһыгар олоһуран, ыпбыт быһаарыытын туһунан үгсүбүт киһиэхэ биллэриэхтээх.

Онтон да атын быраап кэһиллэмитигэр кирибит үгсүүлэргэ сотрудник, анаммыт болдьох иһинэн

буруйдаабы административнай мизрээбэ тардыахтаах эбэтэр иһитиннэри, үгсүү мизстэтигэр бизэргэммэтэбинэ, матырыһаал анал номенклатурнай дьыалаба тиһиллэр. Почтанан, нарочнайынан, факсимальной уонна да атын сибээстэринэн кирибит үгсүүлэр, сайабылыаннаһалар секретариатка регистрацияланаллар уонна буруй састаабын бэлиэлэрэ баар буоллаһтарына, дьуһурунай чааска ытыллаллар. Буруйу онорбут киһи буруйун бэйэтин баһатынан билинэ кэпэбинэ (явка с повинной), кини тылпыттан боротокул толоруллан регистрацияланар.

Буруйу оноруу туһунан үгсүүнү киллэрэр киһи РФ ХПК 306-с ыстатыйанан көрүллэр сымыйа, олоһо суох үгсүү иһин (заведомо ложный донос о совершении преступления) холуобунай эппизтинэс баарын туһунан сэрэтиллэр, ол туһунан сайабылыаннаһатыгар суруйар уонна

илии баттаан бизэргэтэр. Хайа баһарар киһи үгсүү киллэрэр бырааптаах, кирибит сайабылыанна бэлиэтэниэхтээх уонна сөптөөх мизрэ ытыллыахтаах. Бу туолбат түбэлтэтигэр отдел начаалынныгар үгсүөххэ сөл.

Чурапчытаабы полиция отделын начаалынныга, полиция подполковнига Иннокентий Дмитриевич Свинобоев, тел. 41-160, 8 (999) 949-00-80. Аадырыһа: Чурапчы сэл. Крупская аатынан уул. 3 «а»;

Чурапчытаабы полиция отделын начаалынныгын солбуйааччыта, полиция майора Дьулустан Иннокентьевич Тихонов, тел. 41-340, 8 (999) 949-06-10. Аадырыһа: Чурапчы сэл. Крупская аатынан уул. 3 «а»;

Чурапчытаабы полиция отделын Ыстаап начаалынныга, ис сулуосла подполковнига Вера Дмитриевна Скрябина, тел. 41-263. Аадырыһа: Чурапчы сэл. Крупская аатынан уул. 3 «а»;

Чурапчытаабы ИДЬО Ыстаап начаалынныга, ис сулуосла подполковнига Вера СКРЯБИНА.

— АРАССЫЙА ПРОКУРАТУРАТА ТЭРИЛЛИБИТЭ 300 СЫЛЫГАР —

сага федеральной сокуоньылылыбыта. Сокуону оноруу түмүгүр Российской Федерация прокуратурата былаас биір да салааларыгар кирибэт структурнай уонна функциональной уорган буолан тэриллэр.

Билигин прокурордарга сана ирдэбиллэр, уонна ордук уустук сорукар туруоруллар.

Бүгүн прокуратура уорганнара правоприменительной практикаба олобурут сокуоннар туруктарын туһунан ситэриилээх уонна ситэриилээх былаас уорганнарын кэмгэр иһитиннэриилэригэр дьонун суолтаны биэрэллэр.

Чуолаан, прокуратура үлэтин сүрүн хайыската, ол иһиттэн дьон олобуун-дьаһабын, куттал суох буолуутун уонна интэриэстэрин олохтуурттан тутулуктааба кестөр.

Чурапчы улуунун прокуратурата

Оройун прокуратурата 1925 сыллааха норуот суутун иһинэн Боотурускай улуунугар тэриллибита. Бастакы күннэртэн прокуратура оройуонна сокуону тутуһу иһин үрдүкү надзор функцияларын толоруу сүрүн соруга буолар. 1935 сыллааха оройун прокурорунан 1940 сылга дизри прокурор эбээһинэһин толорбут Мосоркин анаммыта. Прокуратура үлэһиттэрэ килиимэт уонна географической уратыларынан тахсыбыт уустук быһыыга-майгыга бэйэлэрин функцияларын чистээхтик толороллор. Өрөспүүбүлүкэ прокуратуратын уорганнарыгар надзорнай функциялары ситиһилээхтик киллэрэргэ эрэ буолбакка, буруйу онорууну утары охсуһар уорганнар үлэлэрин кедьүүстээхтик ытарга көмөлөһөллөр.

Архыып чаччыларынан, Чурапчы улуунун (оройун) прокурордарынан үлэһиттэрэ: 1. Мосоркин 1935-1940 сс.; 2. Аржаков В. В. 1940-1941 сс.; 3. Жирков Федот Петрович 1941-1943 сс.; 4. Слещев Петр Григорьевич 1943-1948 сс.; 5. Холмогоров Иннокентий Спиридонович 1948-1959 сс.; 6. Ипатьев Николай Лукич 1959-1963 сс.; 7. Никитина Марфа Петровна 1963-1974 сс.; 8. Кулаковская Аскольд Трифонович 1974-1979 сс.; 9. Васильев Владимир Сергеевич 1979-1984 сс.; 10. Салгынов Анемподист Хрисанфович 1984-1989 сс.; 11. Соловьев Василий Николаевич 1989-1997 сс.; 12. Петров Егор Васильевич 1997-2000 сс.; 13. Борисов Федор Михайлович 2000-2005 сс.; 14. Колмогоров Егор Вячеславович 2005-2011 сс.; 15. Ядрев Иван Васильевич 2012 сылтан -2021 сыл атырдьах ыйыгар дизри ситиһилээхтик үлэһиттэрэ.

Билигин бу тэрилтэбэ прокурор Алексей Гаврильевич Федоров, прокурору солбуйааччы Игорь Гаврильевич Черкашин, прокурор үрдүкү көмөлөһөөччүтэ Дмитрий Александрович Васильев, прокурор көмөлөһөөччүтэ Людмила Николаевна Николаева, кылаабынай исписалиис Аграфена Николаевна Новгородова уонна суоппар Александр Сергеевич Фомин үлэһиттэр.

Билинги кэмгэ үлэ сүрүн соруунан буолаллар: олохтоох кэһилиэнньэ социальнай көмүскэллээх буолууларын хааччыылы, итиннэ үлэ бырааба, дорусбуйа харыстабыла, олох-дьаһах болпуруостара, хаарбах туруктаах дьыттан сана дьыһэбэ көһүү пуондата, бизнсийлээх дьон уонна бэтэрсэннэр, тулаайах оҕолор интэриэстэрин көмүскээһин.

Үлэ ессе биір тутуах хайыскатынан коррупцияны утары охсуһуу буолар, оһон болпуруос кытаанах контуруолга тураа биллэр.

Чурапчы оройуонун прокуратурата таһаарылаахтык үлэһэн, 2018, 2019, 2020 сыллар түмүктэринэн үс төгүл субуруччу "Өрөспүүбүлүкэ бастын прокуратуратынан" ааттанан наһарадаламмыта.

Игорь ЧЕРКАШИН, прокурору солбуйааччы.

БЫРААП КҮӨМЧҮЛЭММЭТИН ТУҢУГАР

Тохсунньу 12 күнүгэр 1722 сыллааха бүтүн АраССЫЙА тиһэх ыраактаабыта уонна бастакы Император Петр I ыйаабынан АраССЫЙА прокуратурата тэриллибитэ. Ыйаахха ыйылларынан, «Генерал-прокурор уонна Обер-прокурор Сенат иһинэн баар буолуохтаах, ону тэнэ Генерал-прокурор каллиэгийэтэ». Прокуратура тэриллэригэр Петр I бу курдук сорукарты сүктэрбит: «Буруйу суох оноруу, мөлтөтүү, дьыалаба түөкэйдээһини, түктэри быһыны-майгыны суох оноруу».

Петр I Сенат бастакы Генерал-прокурорунан Павел Иванович Ягужинский анаабыта, сенатордарга Генерал-прокурору билиһиннэрэригэр «харабым далыгар баары барытын көрүөм», - дьиз этэн турар.

Оттон бу санаа «Генерал-прокурор дуоһунаһын туһунан» 1722 сыл муус устар 27 күнүгэр ыйаабар сүрүн олук буолан кирибитэ. Ыйаах ону сэргэ Генерал-прокурор уонна прокуратура бэрэстэбииталлээх уорганнарын салалтатын сүрүн эбээһинэстэрин уонна боломуочууларын эмиз олохтообута.

1864 сыллааха суут реформата быһаарбытынан, суут миэстэлэригэр тустаах прокурордар наадалаахтарын, үгүс ыарахаттары тусратарга эбээһинэстээхтэрин, уонна прокуратура үлэтэ-хамнаһа суут былааһыттан ураты тусла буолар дьиз быһаарбыта.

1917 сыллааха, сэтинньи ыйга Дойдуга былаас үрдүкү уоргана - норуот Комиссардарын Сэбиэтэ «Суут туһунан» 1 №-дээх Декрети ылыммыта, онно сөп түбэһиннэрэн, өрөбүлүүсүз иннинэ тэриллибит сууттар, суут силиэстийэлиир үнүстүүттэрэ, прокурор надзора, ону сэргэ адвокатура уонна чааһынай адвокатура дьиз суох буолбуттара. Кинилэр үлэлэрин сага тэриллибит норуодунай сууттар, ону тэнэ революционнай трибуналлар бэйэлэригэр ылбыттара. Барыллаан силиэстийэлиир хамыһыйалар тэриллибиттэрэ.

1922 сыл, ыам ыйыгар ВЦИК уураабынан юстиция норуодунай комиссариатын састаабыгар судаарыстыбаннай прокуратура тэриллибитэ. Онуоха прокуратураба манньк функциялар сүктэриллибиттэр:

- былаас бары уорганнарын, хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр, уопастыбаннай чааһынай тэрилтэлэр уонна чааһынай тэрилтэлэр буруйдаахтары холуобунай сойуулааһын уонна уураабы кэһээччилэри утары сокуону кэспиттэрин иһин судаарыстыба аатыттан кэтээн көрүү;
- силиэстийэлиир уорган үлэтин-хамнаһын уонна буруйу арыыыта

судаарыстыбаннай политика управлениетын уорганнарын үлэтин-хамнаһын быһаччы кэтээн көрүү;

- суукка буруйдааһыны өйөөһүн;
- хаайыылаахтары харабыллааһын сөптөөх туругун кэтээн көрүү.

1923 сыллааха сэтинньи ССРС Үрдүкү суутун прокуратурата тэриллэн, кизэн боломуочууламмыта - дойду үрдүкү уорганнарын муньахтарыгар сокуон ылынарга этии киллэрэр уонна кинилэр сүбэлэһэр муньахтарыгар кыттар буолбута, ону сэргэ ССРС Үрдүкү суутун каллиэгийэлэрин быһаарыыларын уонна уураахтарын тохтотор бырааптаммыта.

1933 сыл бэс ыйыгар ЦИК уонна норуодунай хамыһаардар сэбиэттэрин уураабынан ССРС сойууһун прокуратурата тэриллэр, онно эбии функциялары киллэрэр туһунан быһаарыы ытыллар.

1933 сыл ахсынньыгар бигэргэммит «ССРС Прокуратуратын туһунан балаһыаньа» «ССРС Прокуратуратын бэйэтэ судаарыстыбаннай уорган быһыытынан правовой статусун быһаарбыта. ССРС Үрдүкү суутун прокуратурата көтүрүллүбүтэ. ССРС прокурорун ЦИК ССРС аныыр буолбута уонна кини Президиумугар отчуоттанар буолбута. Маны таһынан ССРС прокурора норуодунай хамыһаардар сэбиэттэригэр отчуоттанара. Бу быһаарыны ССРС прокурорун ханнык да судаарыстыбаннай уорганнарыттан уонна дуоһунастаах сирэйдэригэр тутулууга суох буолуутун хааччыыта.

ССРС бастакы прокурорунан Иван Алексеевич Акулов анаммыта. «ССРС Прокуратуратын туһунан» балаһыаньаба кэлин үгэс буолбут

прокурор надзорун салаалара быһаарылыбыттара: уопсай надзор, сууттуур уорганнар сокуоннары сөпкө толоруулар; силиэстийэлиир уорганнар сокуоннары толорууларын кэтээн көрүү; милиссийэ, буруйдаахтары, сууттаммыттары көннөрөр тэрилтэлэр сокуону толорууларын кэтээн көрүү. Балаһыаньаба прокуратура уорганнарын тиһиктэрэ уонна структуралара быһаарыллыбыттара. Прокуратура структурнай подразделениеларын быһыытынан байыаннай уонна тырааныспар прокуратурата кирибиттэра. ССРС Прокуратуратын киин аппаратаын функциялара бэрт сиһилии оһоһуллубуттара.

1936 сыллааха ахсынньыга ытыллыбыт ССРС Конституцията сокуон историятыгар аан бастаан үрдүкү надзор сокуоннары чолчу толорууну ирдиир дьиз өйдөбүлү киллэрэр.

Прокуратура уорганнарын апаратыатын, суоптатын уонна прокуратура уорганнарын сабыдыалын үрдэтэр сыалтан, ССРС Үрдүкү Сэбиэтэ 1946 сыл кулун тутар ыйыгар «ССРС генеральной прокурорун аатын инэрии туһунан» сокуону ылынар.

ССРС бастакы генеральной прокурорунан Константин Петрович Горшенин ананар.

1977 сыллааха ССРС сана Конституцията ытыллыбытын кэнниттэн ССРС прокуратуратын туһунан сокуону ылынарга үлэ сабаламмыта уонна 1979 сыл сэтинньитигэр ССРС Прокуратуратын туһунан сокуон ытыллар.

ССРС ыһыллытын кэнниттэн, 1992 сыл тохсунньуугар «Российской Федерация прокуратуратын туһунан»

УТВЕРЖДЕННЫЙ БЮДЖЕТ

Main budget table with columns for department, program, activity, and financial indicators. Includes a detailed breakdown of expenses and income.

Краткое наименование программы, мероприятия, подпрограммы, статьи расходов по классификации расходов бюджета

Summary table for the budget items, showing total amounts and breakdowns by category.

Table with 4 columns: наименование, код, сумма, руб., and other identifiers for budget items.

— УТВЕРЖДЕННЫЙ БЮДЖЕТ —

Расходы в области спорта и физической культуры	510	11	01	99	5	00	0101	4	000	27 435,100
Фонд оплаты труда и отчислений в фонды	510	11	01	99	5	00	0101	4	111	4 673,50
Иные выплаты персоналу учреждений, за исключением фонда оплаты труда	510	11	01	99	5	00	0101	4	112	200,00
Расходы по обязательному социальному страхованию на выплаты денежного содержания и иные выплаты работникам государственных (муниципальных) учреждений	510	11	01	99	5	00	0101	4	119	1 411,50
Закупка товаров, работ, услуг в целях капитального ремонта муниципального имущества	510	11	01	99	5	00	0101	4	243	0,00
Прочие закупки товаров, работ и услуг для муниципальных образований	510	11	01	99	5	00	0101	4	244	1 000,00
Закупка энергетических ресурсов	510	11	01	99	5	00	0101	4	247	0,00
Бюджетные инвестиции в объекты капитального строительства государственной (муниципальной) собственности	510	11	01	99	5	00	0101	4	414	20 000,00
Плата налога на имущество организаций и земельного налога	510	11	01	99	5	00	0101	4	851	50,00
Плата прочих налогов, сборов и иных платежей	510	11	01	99	5	00	0101	4	852	100,00
Поддержка социально ориентированных некоммерческих организаций	510	11	01	15	2	00	1001	0	000	1 250,00
Прочие закупки товаров, работ и услуг для муниципальных образований	510	11	01	15	2	00	1001	0	244	1 250,00
МБУ «Культурный центр «Англан» МО «Чурапчинский наслег»										27 678,500
КУЛЬТУРА КИНОМАТОГРАФИЯ И СРЕДСТВА МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ	510	08	00	00	0	0	0000	0	000	27 678,500
Создание условий для духовно-культурного развития народов Якутии на 2012-2019 годы	510	08	01	10	0	0	0000	0	000	27 678,500
Организация культурно-досуговой деятельности	510	08	01	10	2	0	0000	0	000	27 678,500
Обеспечение развития культурно-досуговой деятельности	510	08	01	10	2	0	2200	0	000	27 678,500
Расходы на обеспечение деятельности оказания услуг муниципальных учреждений	510	08	01	10	2	0	2200	1	000	27 678,500
Субсидии бюджетным учреждениям на финансовое обеспечение государственного (муниципального) задания на оказание государственных (муниципальных) услуг (выполнение работ)	510	08	01	10	2	00	2200	1	511	27 678,500

к решению №387 от 29.12.2021 года очередной сессии IV созыва Наслегного Совета депутатов МО «Чурапчинский наслег»										
Объем инвестиционным расходам бюджета МО «Чурапчинский наслег» на 2022 год										
Наименование	Раздел	Подраздел	Муниципальная программа	Подпрограмма	Основная мероприятие	Направлено расходов	КВР	Сумма, руб.		
ВСЕГО								27 678,000		
по организации проведения мероприятий по предупреждению и ликвидации болезней животных, их лечению и защите населения от болезней, общих для человека и животных в частности регулирования численности и содержания домашних животных	04	05	00	0	00	0335	0	000	500,000	
бюджетные инвестиции в объекты капитального строительства государственной (муниципальной) собственности	04	05	99	0	00	0335	0	414	500,00	
Дорожное хозяйство (дорожные фонды)	04	09	18	0	00	1001	0	000	3 000,000	
бюджетные инвестиции в объекты капитального строительства государственной (муниципальной) собственности	04	09	18	0	00	1001	0	414	3 000,00	
Реализация на территории Республики Саха (Якутия) проектов развития общественной инфраструктуры, основанных на местных инициативах (за счет средств МБ)	05	03	00	0	00	0265	0	000	1 200,000	
бюджетные инвестиции в объекты капитального строительства государственной (муниципальной) собственности	05	03	00	0	00	0265	0	414	1 200,000	
Расходы благоустройству	06	03	99	0	00	0101	1	000	6 150,000	
в бюджетные инвестиции в приобретение объектов недвижимого имущества в государственную (муниципальную) собственность	06	03	99	0	00	0101	1	413	5 000,00	
бюджетные инвестиции в объекты капитального строительства государственной (муниципальной) собственности	06	03	99	0	00	0101	1	414	1 150,00	
ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ	11	00	00	0	00	0000	000	000	20 000,00	
бюджетные инвестиции в объекты капитального строительства государственной (муниципальной) собственности	11	01	99	0	00	0101	4	414	20 000,00	

к решению № 387 от 29.12.2021 года очередной сессии IV созыва Наслегного Совета депутатов МО «Чурапчинский наслег»		
Источники финансирования дефицита Бюджета		
Объем поступления доходов бюджета МО «Чурапчинский наслег» на 2022 год		
	Источники финансирования дефицита, всего	0,000
1	Муниципальные ценные бумаги	0,0
1.1	привлечение основного долга	
1.2	погашение основного долга	
2	Кредиты, полученные от кредитных организаций	0,0
2.1	привлечение основного долга	
2.2	погашение основного долга	0,0
3	Бюджетные кредиты, полученные от других бюджетов	0,0
3.1	привлечение основного долга	
3.2	погашение основного долга	0,0
4	Изменение остатков средств бюджета	0,00
4.1	увеличение остатков средств бюджета	-130 928,27
4.2	уменьшение остатков средств бюджета	130 928,27
5	Иные источники внутреннего финансирования дефицита, в том числе:	0,0
5.1	Акции и иные формы участия в капитале в муниципальной собственности	0,0
5.1.1	поступления от продажи акций	
5.1.2	приобретение акций	
5.2	Земельные участки, находящиеся в муниципальной собственности	0,0
5.2.1	поступления от продажи земельных участков	
5.2.2	приобретение земельных участков	
5.3	Исполнение муниципальных гарантий	
5.4	Бюджетные кредиты, предоставленные внутри страны в валюте Российской Федерации	0,0
5.4.1	погашение (возврат) бюджетных кредитов	0,0
5.4.2	предоставление бюджетных кредитов	0,0
5.5	Прочие источники внутреннего финансирования дефицита	0,0
5.5.1	погашение задолженности	

— СОЦИАЛЬНОЙ ГААСТААҔЫН —

300 дьизэ учаастагар гаас ситимэ тиэрдиллиэ

Өрөспүүбүлүкэбитигэр стратегической суопталаах хампааньалартан биридэстэрэ «Сахатранснефтегаз» АУо быйыл дойду үрдүнэн социальной гаастааҕыны олоҕо киллэриигэ Саха сиригэр сүрүн операторуна буолбута. Хампаанья испислиистэрэ бэрт кылгас кэм иһигэр 2030 сылга дизри нэһилиэнньэлээх пууннары гааһынан хааччыйыы иннинээҕи дизр эргийиннээҕи бырагырааманы онорбуттарын СӨ Бырабыыталыстыбата бигэргэллэтэ.

Ил Дархан Айсен Николаев быһаччы өйөбүлүнэн өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүттэн социальной гаастааҕын бырагырааматын олоҕо киллэриигэ 710 мелүүөн солкуобай көрүллэрэ былаанна кириэ. Бу сыл бүтөрүгү барыта 300 дьизэ учаастагар дизри гаас ситимэ тиэрдиллиэ. Тустаах бырагырааманан сүрүн үлэ эһиил ыйтыллыа. Ол курдук, билинни быһаарыынан 2781 учаастакка дизри гаас ситимин тиэрдилиэхтээх. Онон сибээстэн, кэлэр сыл «Сахатранснефтегаз»

хампааньага социальной гаастааҕын сылынан буолар.

Бу тэрээһин сүрүн сыала-соруга чопчу биллэр, уһун уонна тымныы кыһыннаах Саха сиригэр дьон олоһор усулуобуйатын тупсарыы, чөлүктээти буолар. Гаас ситимин учаастакка дизри тиэрдиигэ олохтоохтор ороскуоту көрсүбэттарин хааччыйыыга болҕомто ууруллар. Манан сизтэрэн, нэһилиэнньэ учаастактарыгар дьизэ-уот тутталларыгар улахан төһүү күүһүнэн буолара саарбахтаммат.

Социальной гаастааҕын бырагырааматыгар сайаапкалары улуустаабы эксплуатационнай учаастагын контуораларыгар, манан тэнэ SG.AOSTNG.RU сайт нөүгө эмиэ туталлар.

Сайаапканы биэрэргэ олоһор дьизэ уонна учаастакка бас билии бырааба баар буолара булгуччулаах. Сигилии ханнык докумуон эбии ирдэнэрин, олоһор нэһилиэнньэлээх пууннары гаастааҕын үлэтэ былааннамыт бэрээдэгэ, кыраалыга, онтон да атын туһалаах иһитиннэриилэри SG.AOSTNG.RU саайтка кириэн булуоха сөп. Онтон ыйытылардаах буоллахына, бу сайтка кириэн тустаах испислиини кытары кэпсэтиэххин сөп, ол эмиэ олус судургу, сайт сүрүн сирэйигэр кэмбизэр ойуутун баттаан, ыйытыгытын хаалларан, түргэнник элпизт ылыаххын сөп.

«Сахатранснефтегаз» АО пресс-сулууспата.

МАХТАНАБЫТ

Тапталлаах бииргэ төрөөбүт эдьийбит, Булүү куоратын олохтооһо, үлэ бэтэрээнэ, 4 оҕо күн күбэй ийэтэ, үс сиэн эйэбэс эбэтэ Афанасьева Варвара Владимировна, бииргэ төрөөбүт саамай кыра, тапталлаах бырааппыт, Дьокуускай куорат олохтооһо Новгородов Гай Владимирович, күн күбэй ийэбит, Герой Ийэ, үлэ бэтэрээнэ, сэрии сылларын оҕото, Кытаанах нэһилиэгин «Ытык кырдьаҕаһа» бэлиэ хаһаайына Новгородова Елизавета Семеновна бу дьыл, тохсуньу 1-2 күннэригэр олус хомолтолоохтук, соһучу олохтон туораатылар...

Бу — биһиги аймакха тугунан да кэмнэмэт ыар аһыы... Онуоха ыарахан күннэригэр културбаммытын тэннэ үлэстиибит, куус-көмө, өйөбүл буолбут биһиги биир дойдулаахтарбытыгар, ыраах, чугас аймахтарбытыгар, ыкса ыалларбытыгар, олохтоох дьаһалтаҕа, В.С. Яковлева-Далан аатынан оскуола-саад, А.Н. Нелунова аатынан врачэбнай амбулатория, Кытаанахтаабы дьизэ-уот коммунальной хаһаайыстыба кэлэктииптэригэр, Кытаанахтаабы «Түһүлгэ» сынныалан киин үлэһиттэригэр, улууспут нэһиликтэрин социальной үлэһиттэригэр, бэтэрээннэригэр, «Саһарба» түөлбө олохтоохторугар, «Уйгу» (ИП Дьячковская М.И.), «УАси» (Пономарева А.С. Н.Н.) чааһынай маҕаһыныннарга, бары бииргэ үөрэммит оболорбутугар, ЯНИИТ кэлэктиибигэр, В.Н. Мигалкин аатынан Чаран (Уус Алдан улууһа) орто оскуолатын кэлэктиибигэр, чугас дьүүгэлэрбитигэр «Тобус томтор», Дьокуускай куораттаабы «Айан» кафе, Бороҕоннооһу «Быйан» кафе кэлэктииптэригэр, Степан Аржаков аатынан Булүүтээҕи оҕо дьизитин уонна Булүүтээҕи РЭС үлэһиттэригэр, түүннэри-күнүстэри сүүрбүт —көппүт дьоммутугар муһура суох дириҥ махталбытын тиэрдибит. Күндү дьоммутугар эйэлээх олобу, этэннэ буолууну баҕарабыт!

Кытаанах нэһилиэгиттэн Новгородовтар дьизэ кэргэттэрэ.

Эбэрдэлиибит!

Дирин орто оскуолатын 1975 сыллаахха бүтэрбиллэптин номнуо үйэ аһаара кэм чугаһаата. Күнү элээннэ олордобуна, күн-дьыл түргэнник да элээннээн аһаар эбит. Оччолорго 50-ча оҕо күргүмүнэн олох кизик суолугар үктэнэн тарбастылыгыт абыллар эрэ сылпаабыта курдук. Бу олорон санаамакха, олох халтай олорботох эбиллэптин үөрэх да араһын баһылаан, үлэ элээннээн-үгүлүн үлэлээн, бары кэриэстэ "Үлэ бэтэрээнэ" буолан, дьолун саастыгыгар тилиэн кэлибит. Биллэптин бэйэбит хас да бүк эбиллэн, уһаан-тэнийэн, сирдээҕи олоххо кэлбит иэспитин төлөптүбүт билэр кыахтанныбыт.

Биллэптин үөрэммит, үлэлэбит, алтыһан аастыт дьонун ортотугар хайаан да улууска, өрөспүүбүлүкэҕэ тилиэ биллэр-көстөр, тумус туттар дьонноох буолабын. Ол курдук, биһиги истин доҕорбуту, аллар атаспыттын, күндү биллэптин үөрэммит доҕорбутун-атаспыттын **ГАВРИЛ ФЕДОРОВИЧНОХТУНСКАЙЫ** улууска, өрөспүүбүлүкэҕэ кизиник биллэптар. Күнү бэйыл тохсунньу 4 күнүгэр өрөһөйдөөх 65 сааһын томпочу тусупта.

Гаврил —иллээх дьыз кэргэн Аҕата, ытыктынар кэлиэҕэ, ирдэбиллээх педагог-туриһээр. Күнү оскуолаҕа үөрэммит сылларыттан олус эппизтинэспээҕин, түмэр, салайар дьобурдаабын, элпит тылыгар турарын уонна дьулуурдаабын биллэптин үөрэммит доҕорбутуо бэлэтиибит, ити хааныстыбалара олохун суолугар суолдьут сулус буолбуттара: "эн-мин" дэһэн эгээрдэһэн, элээннээн аастыт оҕо саас кэрэкэ саастарбыт, эдэр саас эрчимнээх кэмнэрэ - пионерия, комсомол эрэллээх доҕоро ол сабалтан илээн-сабалтан, тэрийэн, биһигини түмэн илдьэ сылдьыбытын курдук, доҕорбут барахсан билигин да мэлдьи аттыбытыгар сылдьан көмө-тирэх буолар.

Биллэптин сьырдык өйдөбүл буолан хаалпаҕа: пионерский сбордар, оскуолаҕа тэриллэр үгүстэрэтиннэр, улуустар саалаттан арахпат көрдөөх да, сыраалаах да күннэр. Ганя үгүс санатма суох, оччоттон дьолун, кыһамнылаах, үрдүк дьыспитиннээх, поп-бааччы үөрэнээччи этэ. Билигин да биһигини түмэ, салайа сылдьааччыбыт, кизик туттар килибит — күнү. Ганяны өрөспүүбүлүкэҕэ билбэт күнү абылпаҕа буолуо — сүүрүүкү сэрээччилэр үгүс улахан таһымнаах күрэхтэһиллэрэ: "Сүүрэр суолга Гаврил Нохтунский!" дьин элбэхтик истэн кэллэхтэрэ. Күнү — сылайбат сындааһыннаах, элэбэт эрчимнээх марафонец буолар. Сүүрэр суолга тэллэп атабын кубулуупакка, бизтээкэ инники тахсыталаан, дьонугар сэрээтигэр аата-ахсаана биллэбэт кыаһы өрөһөйдүн бэлэхтээтэ. Күн бүгүһүгэ дьини барыбыт туһугар долгуйа-кыһана, көрө-истэ, үтүө тылынан, сылаас сыйһанынан, тус көмөтүнэн өйүү сылдьар. "Биллэптин үөрэммиттэригэр — биллэптин төрөөбүттэригэр" дьини норуот мэнэҕэ элэптэх тылларыттан биһиги Ганябыт үтүө холобуругар, истин сыйһаныгар дьыктык көрөбүт, кизик туттабыт.

Ытыктыгар биллэптин үөрэммит доҕорбут, лидербит, выгүспүт күн туттууга Гаврил Федорович!

Эйиэхэ Үбүлүүдээх күнүгүнэн истин-иһирэх тылынан эбэрдэбитин тиздэбит. Олохун доҕоро Вера Алексеевна, оҕолорун-сизиннэригэр истин тапталларыгар куустаран, ил-эйэ уйаланын, байылыат, талым, уһун дьоллоох олохтонун!

Олохун сарданалаах аартыга сьырдыкка-кэрэҕэ үгүс турдун, кэнчээри ыһаһтарын ыһардара кыаһы, өрөһөйдү үктэлин дабыла турдуннар, олоххор көрсөр атас дьонун үтүө эрэҕэ буоллуннар!

Дирин орто оскуолатын 1975 сылга биллэптин үөрэнэн бүтэрбит доҕорторун — 19 выпуск.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

Геннадий Давыдович Сивцев аатыгар бэрлэлибит байыаннай биллэптин уонна ЧГИФКСИ-ни бүтэрбитин туһулуур диплом сүппүттэринэн, дьинэ суобунан аабыллар.

Тапталлаах убайа **МИХАЙЛОВ Алексей Васильевич** олохтон тусраабытынан, Чурапчытаагы "Чуораанчык" уһуяан үлэнигэр Моника Васильевна Петроваҕа дириг кутурбаммытын тиздэбит.

"Чуораанчык" уһуяан кэлэктиибэ, улуустаагы үөрэх управлениета, идэлээх сойуустарын кэммитэ.

Ытыктабыллаах кьрдьаҕас таайыт, Кылааннах нэһилигин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ **БОРИСОВ Григорий Трофимович** ыараханньк ыалдьан олохтон тусраабытынан, кэргэнигэр Христина Ивановнаҕа, оҕолоругар, сизиннэригэр, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Чурапчыттан, Төлөйтөн Смирниковтар.

«ОФСЕТ» РЕКЛАМНОЙ-БЭЧЭЭТТИИР КИИН

БОЛҔОЙУН!

Олунньу ыйга кумааһы сыаната үрдүүрүнэн сибээстээн Тохсунньу 10-28 күннэригэр чэпчэти биллэрэбит! Тизтэийн!

-15% чэпчэти

Билсэр нүөмэригит: +7 (984) 114-92-21 36-92-91 sales@ofset.pro

Мугудай нэһилигин кьрдьаҕас олохтооҕо, үлэ, улсуорт бэтэрээнэ, Бочуот знага уордьан кавалера, Чурапчы улууһун, Мугудай нэһилигин бочуоттаах олохтооҕо **ПЕРМЯКОВ Николай Дмитриевич** бу дьыл тохсунньу 13 күнүгэр уһун ыарахан ыарыһтан, 85 сааһыгар олохтон тусраабытын диригник курутууан туран биллэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сизиннэрэ, хос сизиннэрэ.

Чурапчы нэһилигин олохтооҕо, убаастыыр күндү дьүөгэлэрэ **ПРОТОДЬЯКОНОВА Екатерина Ивановна** бу дьыл тохсунньу 11 күнүгэр уһун ыарахан ыарыһтан олохтон тусраабытынан оҕолоругар Романна, Ленаҕа, кийиитигэр Дусьба, күтүөтүгэр Алексейга, сизиннэригэр, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Өр сылларга биллэптин алтыспыт дьүөгэлэрэ Нина, Елена, Любовь, Матрена, Евдокия. Кутурбаммытын тиздэптар:

Күндү биллэптин алтыспыт, үөрэммит дьүөгэлэрэ, күн-күбэй ийэ, айыһас эбээ, үлэ бэтэрээнэ Протодьяконова Екатерина Ивановна олохтон тусраабытынан уолугар Романна, кыһыгар Ленаҕа, кинилэр дьыз кэргэттэригэр Дириг орто оскуолатын 1969 сыллаахха биллэптин бүтэрбит доҕотторо.

Тапталлаах ийэтэ, Росгострахование сулуоспатын бэтэрээнэ Протодьяконова Екатерина Ивановна олохтон тусраабытынан күндү кийиитигэр, санаспыттар Лена Васильевна Местниковаҕа, бары аймахтарыгар, оҕолоругар, сизиннэригэр Местникова Мотрена Титовна, оҕолоро Местниковтар, Брызгаловтар, Сивцевтар.

Чурапчыттан төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооҕо, ХИФУ доцена, технический наука хандьыдаата **СЛЕПЦОВА (Петрова) Сардана Афанасьевна** соһумардык, хомолтоолоохтук олохтон тусраабытынан, аҕатыгар Афанасий Петровичка, здьийигэр Саргылана Афанасьевнаҕа, оҕолоругар Кимнэ, Данилга, бары аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит.

ЧРССШИОР кэлэктиибэ, профкома, төрөппүт кэммитэ.

Болугур нэһилигин Бочуоттаах олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин тьа хаһаайыстыбатыгар үтүөлээх үлэнигэр, үлэ бэтэрээнэ **ЕФИМОВ Афанасий Петрович** бу дьыл, тохсунньу 6 күнүгэр уһун ыарахан ыарыһтан 85 сааһыгар олохтон тусраабытынан, тапталлаах оҕолоругар Еадония Афанасьевнаҕа, Наталия Афанасьевнаҕа, Надежда Афанасьевнаҕа, Янгард Афанасьевичка, кинилэр дьыз кэргэттэригэр, чугас аймахтарыгар, биллэптин үөскээбит, үөрэммит доҕотторугар, биллэптин алтыспыт, үлэлээн аастыт дьонугар, түөлбэтин ыалларыгар, Болугур нэһилигин дьонугар-сэрээтигэр дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Болугур нэһилигин дьаһалтата, пенсионердарын сойууһа.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, Холтоҕо нэһилигин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, өр сылларга Эрилик Эристиин аатынан соһуоска суспардаабыт **МАТВЕЕВ Александр Дмитриевич** бу дьыл тохсунньу 10 күнүгэр ыарахан ыарыһтан олохтон тусраабытын диригник курутууан туран биллэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сизиннэрэ.

Кутурбаммытын тиздэптар:

Холтоҕо нэһилигин олохтооҕо, Эрилик Эристиин аатынан соһуос социалистической куоталаһытын 5 төгүллээх чөмпүүөнэ, ССРС норуот хаһаайыстыбатын сайдыытыгар үтүөлэрин иһин ССРС ВДНХ кэммитин баруонса уонна В.И.Ленин 100 сааһынан мэтээллэрдээх, ССРС тьа хаһаайыстыбатын Бочуоттаах наҕараадалаах, СӨ автомобильнай тырааныспарын Бочуоттаах үлэнигэр, механизатор, оскуолаҕа биллэптин үөрэммит үтүө доҕордо Матвеев Александр Дмитриевич ыарахан ыарыһтан олохтон тусраабытынан, доһуобуйа харьстабылын бэтэрээнигэр, кэргэнигэр Анна Ивановнаҕа, оҕолоругар Павел Александровичка, Надежда Александровнаҕа, Акулина Александровнаҕа, быраатыгар Анатолий Дмитриевичка, кийиитигэр Мария Дмитриевнаҕа, бары аймахтарыгар, чугас дьонугар 1972 сыллаахха Дириг орто оскуолатын биллэптин үөрэнэн бүтэрбит доҕотторо.

Эрилик Эристиин аатынан соһуоска биллэптин үлэлэбит табаарыстара, суоппар Матвеев Александр Дмитриевич ыараханньк ыалдьан олохтон тусраабытынан, кэргэнигэр Анна Ивановнаҕа, уолугар, кьргэттарыгар, сизиннэригэр, бары аймахтарыгар И.Д. Васильев, И.Н. Яковлев, Н.К. Аргунов, С.Т. Сокольников, А.Д. Эверстов, А.И. Иванов, Ю.И. Румянцев, А.А. Посельская, С.И. Карпов, Н.С. Григорьев, И.А. Филипов.

Холтоҕо нэһилигин олохтооҕо, күтүөттэрэ Матвеев Александр Дмитриевич ыараханньк ыалдьан олохтон тусраабытынан, здьийидригэр Анна Ивановнаҕа, оҕолоругар, сизиннэригэр Федосеевтар, Яковлевтар, Гоголевтар, Нестеревтар.

Ген. диригитэр - Н.М. СТРУЧКОВА.
Гд. эрдээктэр - Л.В. ГОРОХОВА.
Шэф-эрдээктэр - Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
1-кы категориялаах эрдээктэр - А.Н. ЗАХАРОВА.
2-с категориялаах эрдээктэр - А.М. СЛЕПЦОВ.
Кэрэспэдиэнтэр - М.В. ПЕТРОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ.
Худ. эрдээктэр - Л.К. ПОЛОВА.
Бэчээттээһин - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Хаһыат бэчээкэ бэрлэптар графика: 16 x 00 м. Бэчээкэ бэрлэппэ: 16 x 00 м. "Сахабэчээт" автономнай тэрилтэтин "Саһа олох" хаһыат эрдээксийтигэр 13.01.2022 с. офсетка бэчээттэнэ.
Титлография аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: ПИ964. Хаһыат надыага билидэ: бэчээтсэ талсар.

Эрдээксийэ аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
Төлөпүүнэрбит: эрдээктэр - 41-332, отроллар - 41-265.
E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, Instagram: @sanaoloh

Бэчээкэ саһаас: № 1 (11827)
Кээмийэ: 3 бэч. лист
Ахсаана 1200. Хаһыат сыаната: 20

Аһаар ортоҕор аһаар саһа редакция кутурбаммытын тиздэбит. Сүрүөх кыһыгар кьрдьаҕас кутурбаммытын тиздэбит. Аһаар нүөмэ бэчээтсэ.